

Závěrečné stanovisko s návrhem opatření k nápravě ve věci telefonického kontaktu odsouzeného se synem

A. Závěry šetření

Provedla jsem šetření na základě podnětu pana A., nar. xxx, t. č. ve výkonu trestu odnětí svobody ve Věznici Kuřim (dále také jako „stěžovatel“). Jmenovaný si stěžoval, že nemůže plně realizovat telefonní hovory se svým synem. Uskutečňovat tyto hovory je možné pouze v odpoledních hodinách (po 16:00 hod.), neboť syn je do této doby ve škole. Syn stěžovatele nevlastní mobilní telefon, je v péči matky stěžovatele, a proto stěžovatel požaduje, aby mohl synovi telefonovat v pravidelném týdenním intervalu, neboť po něm nemůže spravedlivě chtít, aby každé všední odpoledne trávil v dosahu telefonu.

Konstatovala jsem pochybení v tom, že věznice stěžovateli neumožnila pravidelný telefonický kontakt s jeho synem a rovněž jsem kritizovala způsob vyřízení stížnosti stěžovatele, která nebyla věznicí vyřízena řádně. V celé stížnostní dokumentaci jsem nenalezla odpověď na otázku stěžovatele, zda je možné, aby mu byl pravidelný telefonický kontakt se synem zajištěn.

B. Vyjádření věznice

B.1 Neumožnění pravidelného telefonického kontaktu stěžovatele se synem

Ředitelka Věznice Kuřim plk. PhDr. Zuzana Kalivodová ve svém vyjádření ze dne 4. 10. 2016 uvedla, že se s mými závěry neztotožňuje. Dle ředitelky není v možnostech věznice, aby každému odsouzenému stanovila pravidelný termín k uskutečňování telefonních hovorů s jeho blízkými. Uvedený požadavek není stanoven ani právním předpisem. Zaměstnanci Věznice Kuřim se snaží požadavkům odsouzených vyhovět, pokud je to jen možné. Většina telefonních hovorů stěžovatele proběhla právě v odpoledních hodinách. Kontakt stěžovatele s jeho blízkými je mu umožněn i prostřednictvím návštěv a korespondence.

B.2 Nedostatečné vyřízení stížnosti

Ředitelka Věznice Kuřim v této věci uvedla, že formu a obsah vyřízení stížnosti správní řád nestanovuje, stejně jako vnitřní předpisy vězeňské služby. Při vyřízení stížnosti bylo postupováno v souladu s ustanovením § 175 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů. Ustanovení § 4 odst. 1 nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky č. 55/2014, o vyřizování stížností a oznámení ve Vězeňské službě České republiky, odkazuje na správní řád, ale tento se týká pouze ustanovení § 175 upravujícího vyřizování stížností, a nikoliv správního řádu jako celku. V případě částečné důvodnosti by bylo vyřízení stížnosti konkretizováno. Z vyřízení stížnosti je jednoznačně patrné, kdo stížnost vyřídil (ředitelka věznice), kdy se tak stalo (datum vyrozumění), v jaké věci (jmenovitě uvedeny všechny body podání stěžovatele), na jakém základě (provedené šetření oddělení prevence a stížností) a jakým způsobem byla stížnost vyhodnocena (nedůvodnost). Vyrozumění stěžovatele o vyřízení stížnosti tedy považuje ředitelka Věznice Kuřim za věcné a výstižné.

C. Závěrečné hodnocení

C.1 Neumožnění pravidelného telefonického kontaktu stěžovatele se svým synem

Dle článku 8 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod¹ má každý právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence. Státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat kromě případů, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.

Dle § 18 odst. 1 zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, má odsouzený právo na použití telefonu ke kontaktu s osobou blízkou v době vymezené vnitřním řádem věznice. Toto právo odsouzeného lze omezit pouze v odůvodněných případech, zejména je-li to nutné k ochraně bezpečnosti nebo práv jiných osob.

Nepožadovala jsem po Věznici Kuřim, aby **každému odsouzenému** stanovila pravidelný termín k uskutečnění telefonních hovorů s osobami blízkými. Mé šetření se týkalo pouze jediného odsouzeného, který vznesl relevantní argumenty k tomu, že u něj by takové opatření bylo namístě. Stěžovatel nemůže realizovat své právo dle uvedeného zákonného ustanovení, neboť sice telefonovat může, ale k faktickému spojení s jeho synem nedojde. Celou věc mohu tedy interpretovat také tak, že právo stěžovatele na použití telefonu ke kontaktu s osobou blízkou bylo bezdůvodně omezeno, a nebylo respektováno zejména jeho právo na rodinný život, aniž by byl dán jeden z důvodů, na základě kterého lze do výkonu tohoto práva zasáhnout. Omezení kontaktu mezi rodičem a dítětem je pravidelně Evropským soudem pro lidská práva posuzováno jako porušení článku 8 a domnívám se, že i tento případ by z pohledu soudu mohl být důvodem pro konstatování porušení uvedeného článku.²

Dle tvrzení stěžovatele, které věznice nezpochybnila, mu bylo umožněno telefonovat v pravidelném týdenním intervalu s jeho synem ve Věznici Příbram. Z jakého důvodu by mu to nemohlo být umožněno i ve Věznici Kuřim, jsem se z vyjádření ředitelky věznice nedozvěděla. Podpůrnou právní argumentaci k akceptování požadavku stěžovatele jsem uvedla již ve zprávě o šetření³, ale ani na tuto argumentaci ředitelka Věznice Kuřim nereaguje, resp. pouze uvádí, že povinnost vyhovět požadavku stěžovatele na uskutečnění telefonického kontaktu se synem není žádným právním předpisem stanovena. Takové tvrzení považuji za dost zúžený pohled na celou věc, neboť při právním výkladu nemohu vycházet z jediného zákonného ustanovení, které se týká telefonování odsouzených, ale např. i z jeho výkladu, Evropských vězeňských pravidel, Listiny základních práv a svobod,

1 Publikována ve Sbírce zákonů pod č. 209/1992 Sb.

2 Např. rozsudek ESLP ze dne 18. 7. 2006, č. 27145/03, Pedovič proti České republice, § 109: „je-li prokázána existence rodinného vztahu ve smyslu článku 8 Úmluvy, měl by stát v zásadě jednat tak, aby umožnil rozvoj tohoto vztahu“.

3 Např. pravidlo 24.5 doporučení výboru ministrů Rady Evropy Rec (2006) 2; zpráva veřejného ochránce práv z návštěv věznic z prosince 2006.

Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, lidsko-právních dokumentů⁴ atd. Důležitost kontaktů s rodinou je taktéž běžnou součástí odborné literatury na téma vězeňství.⁵ Právní úprava nemůže a nesmí být přehnaně kazuistická, nemůže pojmout veškerou škálu problémů a situací, ke kterým v běžném životě (zde vězeňském) dochází.

Na celý problém je možno nahlížet taktéž ve smyslu ustanovení § 2 zákona o výkonu trestu odnětí svobody, dle jehož odstavce 1 může být trest vykonáván jen takovým způsobem, který respektuje důstojnost osobnosti odsouzeného a omezuje škodlivé účinky zbavení svobody; tím však nesmí být ohrožena potřeba ochrany společnosti. Škodlivým účinkem zbavení svobody je bezesporu omezený kontakt mezi stěžovatelem a jeho nezletilým synem, který by měl být naopak podporován, a to nad rámec zákonem stanoveného minimálního styku. Ochrana společnosti tím, že stěžovatel bude moci efektivně využívat svého práva na telefonický kontakt se synem, tím jistě nijak neutrpí.

Z jakého důvodu by nemohl vychovatel navést stěžovatele pravidelně jednou týdně v rozmezí cca pěti hodin (např. v pondělí mezi 16:00 a 21:00 hod.) k alespoň několikaminutovému telefonnímu hovoru? Pokud tak nemůže učinit vychovatel, ať tak učiní jiný zaměstnanec věznice. Požadavek stěžovatele, který shledávám jako oprávněný, může být realizován, a to za minimální snahy příslušných zaměstnanců věznice.

C.2 Nedostatečné vyřízení stížnosti

Vnímání vězeňské služby toliko jako ozbrojeného bezpečnostního sboru, vojenské organizace, lze považovat za překonané. Provádění výsledků rozhodovací činnosti soudů – tedy výkon vazby, trestu či zabezpečovací detence má povahu správních činností.⁶ Bezpochyby platí, že vězeňská služba je správním úřadem.⁷ Vůči vězněným osobám dle recentní judikatury Nejvyššího správního soudu vystupuje vězeňská služba v obecné rovině jako správní orgán, a je tedy povinna při své činnosti dodržovat základní zásady činnosti správních orgánů. Nelze argumentovat tím, že na řešení stížností vězněných osob se použije pouze ustanovení § 175 správního řádu a ostatní ustanovení, např. týkající se právě již zmíněných zásad, nikoliv.

Základní zásady činnosti správních orgánů stanoví požadavky na formální a obsahovou stránku vyřízení stížnosti, a není možné tedy konstatovat, že by toto vyřízení nemělo postrádat určitou kvalitativní složku. Stížnost by měla být prošetřena řádně a včas. Požadavek na řádné vyřízení stížnosti je stanoven jak ve správním řádu,⁸ tak v nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky č. 55/2014.⁹ Pod termín řádně zcela jistě nemůžeme zařadit takové vyřízení stížnosti, v jehož závěru není stěžovatel informován

4 srov. např.: čl. 12 Všeobecné deklarace lidských práv, čl. 23 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech

5 COYLE, Andrew. A Human Rights Approach to Prison Management: Handbook for Prison Staff. London: International Centre for Prison Studies, 2002, s. 95.

6 MATES, P., ŠKODA, J., VAVERA, F. Veřejné sbory. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011, s. 44

7 ustanovení § 1 odst. 3 zákona č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční stráží České republiky, ve znění pozdějších předpisů

8 ustanovení § 3 a § 4 odst. 1 správního řádu

9 ustanovení § 16 nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky č. 55/2014

o tom, jakým způsobem došel správní úřad (věznice) ke svým závěrům. Zde je možné odkázat také na bod 5. "Principů dobré správy", dle kterého je písemné odůvodnění rozhodnutí úřadu přehledné, srozumitelné a jednoznačné.¹⁰

Z výše uvedených důvodů nemohu se závěry ředitelky věznice souhlasit. Není možné konstatovat, že neexistují jakékoliv požadavky na kvalitativní stránku vyřízení stížnosti, které je poskytnuto stěžovateli, a nelze pouze uvést, že stížnost byla vyhodnocena jako nedůvodná, aniž by podavatel stížnosti získal informace o tom, z jakého důvodu k tomuto vyhodnocení došlo. Dle § 8 odst. 2 písm. b) citovaného nařízení stížnost vyjadřující nesouhlas s předchozím vyřízením stížnosti ředitelem prošetřuje, přezkoumává a vyřizuje odbor kontroly. Stěžovatel tedy musí vést určitou intelektuální úvahu, zda jeho stížnost byla vyřízena řádně, a musí mu tak být známo, co odůvodňuje závěr o tom, že stížnost byla shledána nedůvodnou. V opačném případě je prošetření vyřízené stížnosti zcela nepřezkoumatelné. Vyřízení stížnosti, které je stěžovateli doručeno, musí být dostatečně odůvodněno tak, aby mohlo být kvalifikováno jako řádné.

Pokud nějakým způsobem argumentuji, musím svou argumentaci být schopna podepřít i dalšími podpůrnými skutečnostmi (zjišťováním, pozorováním), v opačném případě ztrácí mé tvrzení na přesvědčivosti. Nezdůvodním-li své závěry vůči stěžovateli, nemohu ho přesvědčit o správnosti svého názoru na danou věc. Není možné uvést pouze, že ve věci probíhalo šetření oddělení prevence a stížností, aniž by bylo konkretizováno, alespoň v obecných rysech, čeho se toto šetření týkalo, např. jaké byly shromážděny podklady a jakým způsobem byly vyhodnoceny.

Opatření věznice nepovažuji za dostatečná. S ohledem na nepřijetí opatření k nápravě vydávám své závěrečné stanovisko podle ustanovení § 18 odst. 2 zákona o veřejném ochránci práv. Součástí stanoviska jsou návrhy opatření k nápravě.

D. Opatření k nápravě

Věznici Kuřim navrhuji, aby umožnila stěžovateli pravidelný telefonický kontakt s jeho synem a v budoucnu doručovala vězněným osobám takové vyřízení stížnosti, ze kterého bude zřejmé, jakým způsobem a na základě jakého šetření dospěla věznice ke svým závěrům.

Závěrečné stanovisko zasílám ředitelce Věznice Kuřim a žádám, aby mi podle ustanovení § 20 odst. 1 zákona o veřejném ochránci práv sdělila, zda provedla navržená opatření k nápravě. Odpověď očekávám v zákonné lhůtě 30 dnů od doručení stanoviska. Stanovisko zasílám také stěžovateli.

Brno 14. října 2016

Mgr. Anna Šabatová, Ph.D.
veřejná ochránkyně práv

¹⁰ <http://www.ochrance.cz/stiznosti-na-urady/principy-dobre-spravy/> [ke dni 31. 8. 2016]; k použití principů dobré správy v rámci činnosti vězeňské služby: HUSSEINI, Faisal. Správněprávní aspekty výkonu trestu odnětí svobody a související správní činnosti Vězeňské služby ČR. Disertační práce [on-line]. PF Masarykovy univerzity, 2013/2014, str. 94, 95, 115 [cit. 31. 8. 2016]. Dostupné z: https://is.muni.cz/auth/th/12294/pravf_d/disertacni_prace.pdf.